

Η ΔΡΑΜΑΤΙΚΩΤΕΡΗ ΣΕΛΙΣ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΚΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Η ΕΠΟΠΟΙΪΑ ΤΟΥ ΑΛΚΑΖΑΡ

(Όπως τήν περιγράφουν οί διάσημοι Γάλλοι συγγραφείς Ζερνί και Ζάν Ταρώ, οί όποιοι μπήκαν στο Τολέδο μαζί με τά στρατεύματα του στρατηγού Βαρέλα).

ΕΡΙΚΑ μνημεία, όπως και μερικούς ανθρώπους, ή μοίρα τή χτυπάει με ξεχωριστή μανία. "Εν' απ' αυτά είνε και τ' Αλκαζάρ του Τολέδου. "Ας αφήσουμε τις άριθμητες πολιορκίες του, πότε από τούς Σαρακηνούς και πότε από τούς Ισπανούς, τόν μεσαιώνα και κατόπιν. Αύτες ήσαν τά τυχερά του ως φρουρίου. "Επαθε και πολλές άλλες καταστροφές, πού θά μπορούσε νά τις αποφύγη. Τρείς φορές, μέσα σέ τρείς αιώνες, πυρπολήθηκε από άμέλεια, και ύστερ' από τήν τελευταία πυρκαϊά πού έγινε κατά τά τέλη του πε-

ρασμένου αιώνας, ανοικωδομήθηκε κάπως αντίαισθητικά: τ'ό έκαναν δηλαδή νά φαίνεται σαν καινούργιο μέσα στο πλαίσιο του Τολέδου, όπου όλα είνε παλιά και σημαδεμένα από τ'ό χρόνο. Δέν έμεινε πειά τίποτε από τόν παλιό μαυριτανικό πύργο κι' αυτό πού ανοικωδομήθηκε ήταν κυρίως τ'ό ανάκτορο, ρυθμού 'Αναγενήσεως, πού είχε χτιστή κατά διαταγήν του μεγάλου βασιλέως τής Ισπανίας Καρόλου 5ου. Τ'ό παλάτι αυτό, χτισένο σ'έναν απόκρημνο λόφο, πάνω από τήν χαράδρα του Τάγου, είχε μεγαλοπρεπές παρουσιαστικό και ή μεγάλη έσωτερική αύλή του με τις άλλεπάλληλες άψίδες της και τήν πελώρια σκάλα της είχε ένα ρυθμό κάπως ψυχρό, μά εύγενικό και άψογο. Σ'ένα τμήμα τών κτιρίων πού αποτελούσαν τ'ό παλάτι αυτό ή Ισπανική κυβέρνησις είχε έγκαταστήσει τήν Στρατιωτική 'Ακαδημία του Πεζικού, διαμερίσματα για τούς άξιωματικούς - καθηγητάς και τις οικογένειές τους, ύπνωτήρια για τούς εύέλπιδες, άναγνωστήρια, μιά βιβλιοθήκη, ίπποδρόμιο, δεξαμενή, με δυό λόγια είχε δημιουργηθή μιά δεύτερη μικρή πόλις μέσα στο Τολέδο.

Η 18η 'Ιουλίου

Τή στιγμή πού ξέσπασε στην Ισπανία τ'ό έθνικιστικό κίνημα του στρατηγού Φράνκο, τήν Στρατιωτική 'Ακαδημία του Τολέδου τή διήύθυνε ο συνταγματάρχης δόν Χοζέ Μοσκάρντο, μοναρχικός και καθολικός. 'Ο Μοσκάρντο, ο όποιος, σημειώστε, δέν ήταν μεμνημένος στο κίνημα, έμαθε τήν έκρηξι του από τ'ό ραδιόφωνο και συγχρόνως έλαθε από τήν κυβέρνησι τή διαταγή νά στείλη στη Μαδρίτη όσα όπλα και πολεμοφόδια βρισκόντουσαν στο εργοστάσιο κατασκευής όπλων του Τολέδου. Μά ο πατριώτης συνταγματάρχης, ο όποιος είχε άηδιάσει από τις ληλασίες, τούς έμπρησμούς, τις άπεργίες, τις έξεγέρσεις, τις έκτελέσεις και τούς φόνους πού ώργάνωναν οί Μαρξισταί στην Ισπανία, πήρε άμέσως τήν άπόφασί του και άρνήθηκε κατηγορηματικά νά ύπακούση στην διαταγή αύτή.

***

Τ'ό Τολέδο και ή περιφερεία του έθεωρούντο από καιρό στην Ισπανία ως μαρξιστικές έστίες. Λίγες βδομάδες προτήτερα οί εύέλπιδες και οί κομμουνισταί έφημεριδοπώλαι πιάστηκαν στα χέρια στους δρόμους για πολιτικούς λόγους. Μερικοί εργάται πού ήσαν εκεί έλαβαν τ'ό μέρος τών κομμουνιστών και για μιά στιγμή ή σύγκρουσις παρ'όλιγον νά γενικευθή. 'Επενέβη όμως τότε ο συνταγματάρχης Μοσκάρντο, ο όποιος διάταξε τούς εύέλπιδες νά ξαναγυρίσουν στο 'Αλκαζάρ. 'Ο ύπουργός τών Στρατιωτικών, μόλις έμαθε τά γεγονότα αυτά, δικαιολόγησε τούς έφημεριδοπώλες και έστειλε τούς εύέλπιδες υπό περιορισμόν στο

Λός 'Αλλιθέρες, πεδίο άσκήσεων στην άλλη όχθη του Τάγου. Κ' ήρθε σέ λίγο ή έποχή τών διακοπών. Πριν φύγουν για νά γυρίσουν στα σπίτια τους, οί εύέλπιδες, για νά εκδικηθούν, έπέδραμαν στα σπίτια μερικών σημανόντων κομμουνιστών και τά έκαναν άνω - κάτω. Για ν' άποκαταστήση τήν τάξι, ή Μαδρίτη έστειλε δυό λόχους πολιτοφυλάκων, πού προσετέθησαν στους άλλους δυό λόχους πού βρισκόντουσαν κιάλας στο Τολέδο. Αύτή ή άπόφασις τής κυβερνήσεως του Λαϊκού Μετώπου, ήταν μοιραίο νά σώση τ'ό 'Αλκαζάρ.

Στις 17 και 18 'Ιουλίου, άπόλυτη γαλήνη έπεκράτησε στο Τολέδο. Και μόλις τή νύχτα τής Κυριακής, 19 'Ιουλίου, έπειτ' από ένα ραδιοφωνικό λόγο τής περιφημής Παθιονάριας, οί κομμουνισταί του Τολέδου ώρμησαν έναντίον του σταθμού τής πολιτοφυλακής, τής πλατείας Λοκοντόβερ.

"Ολοι οί ταξιδιώτες πού πέρασαν από τ'ό Τολέδο τήν ξέρουν καλά αύτή τήν πλατεία, όπου μαζεύονται οί άργόσχολοι, με τά καφενεία της κάτω από τις άψίδες της, με τήν άγορά της, με τήν κρήνη της, με τήν άρχαία άραβική πύλη, πού τήν έλεγαν ή 'Αψίδα του Αίματος του Χριστού και με τ'ό παλιό σπίτι όπου, καθώς λένε, ο Θεοβάντες έγραψε τ'ό έργο του «'Ο ένδοξος Φρεγκόνα». 'Η πλατεία αύτή έτσι όπως ήταν αποτελούσε έν' άλησμόνητο σύνολο, πού, άλλοίμονο, σήμερα πειά δέν είνε παρά άνάμνησις!

Τή στιγμή πού οί κομμουνισταί ώρμούσαν κατά του σταθμού τής πολιτοφυλακής, μερικοί άξιωματικοί φλυαρούσαν κι' έπιναν τ'ό καφέ τους. 'Αμέσως τράθηξαν τά περιστροφά τους κι' ώρμησαν κατά τών κομμουνιστών. Στή συμπλοκή πού έπακολούθησε σκοτώθηκαν έξη από τούς έρυθρούς. Αύτ'ό ήταν ή άρχή τής τραγωδίας του Τολέδου.

Μόλις ή κυβέρνησις τής Μαδρίτης έμαθε αύτ'ό τ'ό επείσοδιο, έσπευσε νά στείλη στο Τολέδο πολιτοφύλακες, στρατιώτες, έθνοφρουρούς, ένω τά άεροπλάνα έρριχναν χιλιάδες προκηρύξεις πού έξώρκιζαν τ'ό λαό νά μη ταχθή με τ'ό μέρος τών επαναστατών. Συγχρόνως, ο συνταγματάρχης Μοσκάρντο έστειλε καμιόνια νά παραλάβουν από τ'ό εργοστάσιο πολεμοφοδίων όλα τά όπλα και τά πολυβόλα, καθώς κι' ένα εκατομμύριο φυσίγγια πού βρισκόντουσαν εκεί. "Ενα μόνο από τ'αυτοκίνητα αύτά δέν μπόρεσε νά ξαναγυρίση στο 'Αλκαζάρ. Για νά μην πέση στα χέρια τών έρυθρών, οί οδηγοί του τ'ό τίναξαν στον άέρα.

Η άμυνα τών ήρώων

Μά πώς ν' άντισταθούν οί έθνικοφρονες έναντίον τών στρατευμάτων πού έστειλε άδιάκοπα ή κυβέρνησις τής Μαδρίτης στο Τολέδο; "Επειτ' από μιά άπόπειρα μάχης στους δρόμους αναγκάστηκαν νά ύποχωρήσουν βήμα προς βήμα και νά κλειστούν μέσα στο Τολέδο.

Μεταξύ τών έθνικοφρόνων βρισκόντουσαν άξιωματικοί όλων τών όπλων και όλων τών βαθμών, πού διδασκαν στην 'Ακαδημία ή πού είχαν πάει εκεί για συμπληρωματική εκπαίδευσι, φαλαγγίτες, μαθηταί τής Γυμναστικής Σχολής, μερικοί πολίτες και καμμιά δεκαπενταριά εύέλπιδες, γιατί έλοι οί άλλοι έκαναν διακοπές στα σπίτια τους. Μά ή άμυνα βασιζόταν κυρίως σέ πεντακόσιους πολιτοφύλακες, υπό τις διαταγές του άντισυνταγματάρχου Ρομέο Μπάζαρ. Δηλαδή βρισκόντουσαν μέσα στο Τολέδο 850 πολεμισταί, στους όποιους πρέπει νά προσθέσουμε άλλα 800 πρόσωπα, γυναίκες και παιδια τών πολιορκουμένων.

Οί έρυθροί περιωρίστηκαν στην άρχή νά πυροβολούν έναντίον του φρουρίου από τά γειτονικά κτίρια. Μά, έπειτ' από λίγες μέρες, έφτασαν δεκάξη πυροβολαρχίες πού τοποθετήθηκαν στην άλλη όχθη του Τάγου. 'Από τή στιγμή εκείνη, από μέρα σέ μέρα, από ώρα σέ ώρα, τ'ό παλιό ανάκτορο του Καρόλου 5ου άρχιζε νά καταρρέη απ' τις όβίδες.

"Οταν, μετά τή λύσι τής πολιορκίας του 'Αλκαζάρ και τήν κατάληψι του Τολέδο, τ'ό καμιόνι πού με μετέφερε, με άπόθεσε στην πλατεία Λοκοντόβερ, έσύγκρινα γρήγορα γρήγορα αύτ'ό πού έβλεπα τώρα κι' αύτ'ό πού είχα δη άλλοτε στο ίδιο εκείνο μέρος. Πού ήσαν ή πηγή, ή άψίδες και

τά γοητευτικά της καφενεΐα; Τί είχαν γίνει τὰ δέντρα και τὰ φύλλα τους; Ποῦ ἦταν ἡ Πύλη τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ; Καὶ τὸ σπίτι τοῦ Θεοβάντες; Δὲν εἶχα τώρα μπροστά μου παρὰ ἕνα βουνὸ ἀπὸ πέτρες, ἀπ' τὶς ὁποῖες ἐξεῖχαν μαυρισμένα κομμάτια τοίχων. Κάθε τόσο μιὰ ἔκρηξις ἀκουγόταν και μιὰ στήλη σκόνης και καπνοῦ γέμιζε τὸν ἀέρα: ἦταν κάποια βόμβα πού, χωμένη μέσ' στὰ ἐρείπια, ἔσκαζε μόνη της. Ποῦ ἦσαν τὰ σύνορα τῆς ἀνεσκαμμένης ἐκ θεμελίων συνοικίας και τοῦ Ἀλκαζάρ; Ἦταν ἀδύνατο νὰ τὰ ξεχωρίση κανεὶς μέσσω ἀπὸ τὸ χάος, ὅπου κ' ἡ πέτρες ἀκόμα, μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, εἶχαν χάσει τὸ σχῆμα τους. Προχωρῶντας μέσ' ἀπ' τὰ ἐρείπια, κατεβαίνοντας σὲ τεράστιους λάκκους πού εἶχαν ἀνοίξει ἡ ὀπίδες, ἔφτασα τέλος στὴν αὐλὴ τῶν τιμῶν τοῦ Ἀλκαζάρ.

Ἄλλο χάος ἀκατονόμαστο μὲ περίμενε ἐκεῖ. Τὸ μπρουντζινο ἀγαλμα τοῦ Καρόλου 5ου, ἀναποδογυρισμένο ἀπὸ τὸ βᾶθρο, φαινόταν σάν νὰ τὸ ἔβγαλαν μέσ' ἀπὸ τὴ γῆ, ὕστερ' ἀπὸ πολύμηνες ἀνασκαφές. Ἀπὸ τὶς ἀψίδες δὲν ἔμεινε πειὰ οὔτε ἴχνος. Ἡ μεγαλοπρεπὴς σκάλα τοῦ ἀνακτόρου εἶνε μισοκατεστραμμένη. Τὰ ἀναγνωστήρια τῆς Ἀκαδημίας ἔχουν μεταβληθῆ σ' ἐρείπια. Τὸ ἴδιο και τὸ πολεμικὸ μουσεῖο πού ἦταν ἐκεῖ. Στὴν παλῆ βιβλιοθήκη περπατᾶει κανεὶς πάνω στὰ βιβλία πού ἔχουν στρώσει τὸ δάπεδο. Κι' ἀπὸ ἕνα μισογκρεμισμένο παράθυρο βλέπω τὸ «πυροβολικὸ» τῶν πολιορκουμένων πού ἦταν ὑποχρεωμένο ν' ἀπαντᾶ στὶς δεκάξη πυροβολαρχίες τῶν πολιορκητῶν.

Ἐκεῖ, ὅπου ἐζήσαν...

Κατεβαίνω στὰ ὑπόγεια τοῦ Ἀλκαζάρ, ὅπου ἔμεναν ἡ γυναῖκες και τὰ παιδιά και ὅπου οἱ πολεμιστὰὶ πῆγαιναν διαδοχικὰ νὰ ξεκουραστοῦν και νὰ φᾶνε λίγο. Νὰ ἡ κουζίνα ὅπου μαγειρευόταν ἡ καθημερινὴ σούπα ἀπὸ κρέας ἀλογίσιου. Μιὰ μέρα, τέσσερες μάγειροι ἐγίναν λυῶμα ἀπὸ μιὰ ὀπίδα: πού ἔσκασε ἐκεῖ καθὼς μετέφεραν τὸ καζάνι. Νὰ, σ' ἕνα πολὺ βαθὺ ὑπόγειο, ἡ μικρὴ αὐτοσχέδια ἐκκλησία τῶν πολιορκουμένων, μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἐκεῖ μόνο οἱ τὶς προσευχὲς εὗρισκαν κάποια γαλήνη μέσα στὴ συνεχῆ ἀγωνία τους: τὴν ἀγωνία τῶν ἀδι-ἀκοπων ἐκρήξεων τῶν ὀπίδων, τὴν ἀγωνία νὰ δοῦν τὸ φρούριο νὰ πλημμυρίζεται ἀπὸ τοὺς ἐρυθροὺς, τὴν ἀγωνία τοῦ καταθρέγματός των ἀπὸ τοὺς πολιορκητὰς μὲ φλογισμένο πετρέλαιο, τὴν ἀγωνία τῆς ἐκρήξεως τῶν ὑπονόμων πού οἱ μεταλλωρῶχοι τῆς Ἀστουρίας ἔσκαβαν ἀπὸ κάτω τους, τὴν ἀγωνία μήπως οἱ ἐλευθερωτὰὶ τους φτάσουν πολὺ ἀργά..

Στὴν ἀρχὴ τῆς πολιορκίας, εἶχαν θάψει τοὺς νεκροὺς στὸν ἵππόδρομο τὸν συνεχόμενο μὲ τὸ φρούριο. Μὰ ὅταν ἡ ὀπίδες ἀρχισαν νὰ τὸν ἀνασκάπτουν, τὰ πῆραν ἀπὸ κεῖ και τὰ ἔθαψαν, ὅπως ἔκαναν οἱ χριστιανοί, στὶς κατακόμβες, στοὺς τοίχους τῆς Δεξαμενῆς. Ὅταν μπῆκα ἐκεῖ μέσα, μὲ χτύπησε μιὰ τέτοια μυρωδιὰ σαπίλας και μούχλας, ὥστε λίγο ἔλειψε νὰ λιποθυμῶ. Σκαρφαλώνοντας στὰ ἐρείπια, ἀνέβηκα ὡς κάποιο ἀνοιγμα πού μιὰ ὀπίδα εἶχε ἀνοίξει στὸ θόλο τῆς Δεξαμενῆς γιὰ ν' ἀναπνεύσω λίγο καθαρὸ ἀέρα. Κι' ἀπ' αὐτὴ τὴν τρύπα ἀντίκρουσα κάτω τὸ πιὸ φριχτὸ θέαμα.

Ἦμουν ἀκριβῶς πάνω ἀπ' τὴ «χοάνη» πού εἶχε προκαλέσει ἡ ἔκρηξις τῆς περιφῆμου ὑπογείου στοᾶς στὴν ὁποία οἱ μεταλλωρῶχοι τῆς Ἀστουρίας εἶχαν τοποθετήσει ἕξη χιλιάδες κιλά δυναμίτιδος. Μὰ ἐπειδὴ πλησίαζαν ὀλο-ἕνα ἡ φάλαγγες τοῦ στρατηγοῦ Βαρέλα, δὲν πρόφτασαν νὰ προχωρήσουν περισσότερο και ἡ ὑπόνομος ἔσκασε λίγο πρὶν ἀπ' τὸ τεῖχος πού ἠθελαν νὰ τινάξουν στὸν ἀέρα. Στὴ μάχη πού ἐπακολούθησε, οἱ πολιορκητὰὶ χρησιμοποίησαν αὐτὴ τὴ «χοάνη» ὡς πρῶτομα. Κ' ὑπῆρχαν τώρα ὀλόγυρα σάν χάντρες ἑνὸς μακάθριου περιδεραίου, καμμιὰ σαρανταριά ἀπὸ τὰ πτώματά τους μὲ τὸ πρόσωπο κατάμαυρο

και τὴν κοιλιὰ φουσκωμένη. Στὸ βᾶθος τῆς «χοάνης» ἦσαν κι' ἄλλα πτώματα ἀκόμα. Στρατιῶτες μὲ τὶς μύτες τους φραγμένες μὲ βαμπάκια σήκωναν σὲ φορεῖα τὰ πτώματα τοῦ χείλους τῆς «χοάνης», ἐνῶ ἕνας νοσοκόμος, φορῶντας ἀντιασφυξιογονικὴ μάσκα, ἔδενε στὸ βᾶθος τῆς τρύπας ἕνα-ἕνα τὰ ἄλλα πτώματα σ' ἕνα σκοινί. Αὐτὸ τὸ σκοινί ἦταν δεμένο ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη του στὸ πόδι ἑνὸς μουλαριοῦ πού περίμενε ψηλά, στὸ χεῖλος τῆς «χοάνης». Μὲ καμτικὲς, τὸ ἀνάγκαζαν νὰ ξεκινᾶ και τραβοῦσε ἔτσι ἀπὸ τὸ βᾶθος τῆς τρύπας τὸ μακάθριο φορτίο, ὅπως τραβοῦν ἕνα κουβᾶ ἀπὸ ἕνα πηγᾶδι. Τὸ θέαμα, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, ἦταν φριχτό. Μὰ τὸ πιὸ φριχτὸ ἀκόμα ἦταν ὅτι τὰ πτώματα πού ἔσερνε πίσω του τὸ μουλᾶρι και τὰ ὁποία, ὅπως βρισκόντουσαν ἀπὸ μέρες στὴν τρύπα κ' εἶχαν σχεδὸν σαπίσει ἐντελῶς, παραμορφωνόντουσαν ἀπαίσια ἀπὸ τὰ χτυπήματα στὶς προεξοχές τοῦ ἐδάφους, ἄφηναν ἐδῶ ἕνα χέρι, ἐκεῖ ἕνα πόδι ἢ τὸ κεφάλι κι' ἔφταναν κομμάτιασμένα στὸν λάκκο ὅπου τὰ ἔθαβαν.

Ὁ συνταγματάρχης Μοσκάρντο

Τὸ ἴδιο βράδυ στὸ ξενοδοχεῖο τῆς Καστίλλης, πού εἶχε γίνει τώρα Γενικὸ Ἐπιτελεῖο τῶν ἐπαναστατῶν, συνάντησα τὸν συνταγματάρχη Μοσκάρντο, τὸν ἡρωικὸ ἀρχηγὸ τοῦ Ἀλκαζάρ. Εἶν' ἕνας ἄντρας καμμιὰ πενηνταριά χρονῶν, γερασμένος πρὸ τοῦ καιροῦ του, μὲ βλέμμα θλιβερὸ και γλυκὺ, βλέμμα ἑνὸς ἀνθρώπου πού δὲν θὰ χαμογελάση ποτὲ πειὰ. Εἶνε ἡ γνωστὴ, ἡ αἰσχύλειος τραγωδία, τῆς ὁποίας ὁ Μοσκάρντο ἐγίνε ἥρωας ὅταν, στὶς 23 Ἰουλίου, οἱ ἐρυθροὶ τὸν εἰδοποίησαν τηλεφωνικῶς ὅτι εἶχαν συλλάβει τὸ γιὸ τοῦ κι' ὅτι θὰ τὸν τουφεκίσαν ἂν δὲν τοὺς παρέδιδε τὸ Ἀλκαζάρ.

Ἐντὶ κάθε ἄλλης ἀπαντήσεως, ὁ Μοσκάρντο ζήτησε νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸ γιὸ τοῦ. Καὶ ὅταν οἱ ἐρυθροὶ τοῦ τὸν ἔδωσαν στὸ τηλέφωνο, τοῦ εἶπε: — Οἱ ἐρυθροὶ, παιδί μου, ζήτησαν ν' ἀτιμασθῶ, παραδίδοντας τοὺς ἀνθρώπους πού εἶνε μαζί μου γιὰ νὰ σὲ σώσω.

— Πατέρα μου, τοῦ ἀπάντησε ὁ γιὸς του, κάμετε ὅ,τι σᾶς ὑπαγορεύει τὸ καθῆκον σας... Ἐμένα ἔτσι κι' ἄλλοιὼς θὰ μὲ τουφεκίσουν... Ζήτω ἡ Ἰσπανία!...

Ἐπειτ' ἀπὸ μερικὲς στιγμὲς ὁ νεαρὸς ἥρωας τουφεκίσταν.

Εἶπα στὸν συνταγματάρχη μερικὰ λόγια θαυμασμοῦ και συμπαθείας. Τὰ ἄκουσε ἀδιάφορος...

***

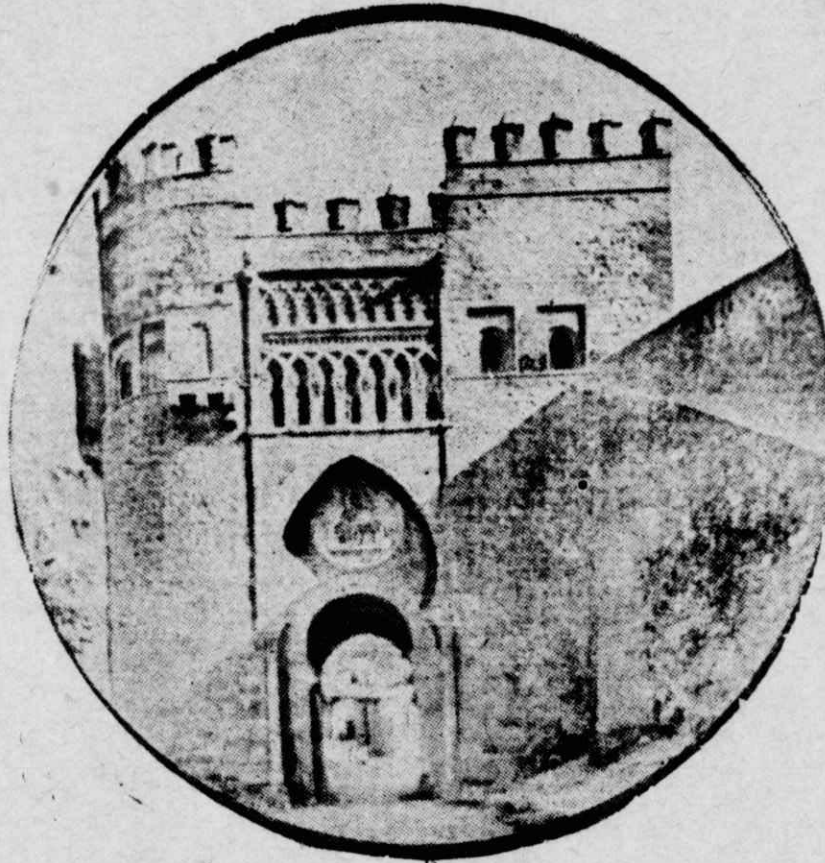
Φεύγοντας ἀπὸ κεῖ συνάντησα στὸ δρόμο μου τὴν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τῆς Βέγκα, πού ἀποτελοῦσε τόπο λατρείας γιὰ τὸν ἰσπανικὸ λαό. Ὑπῆρχε ἐκεῖ ἄλλοτε ἕνα ξύλινο ἀγαλμα τοῦ Χριστοῦ ζωγραφιστὸ μ' ἀληθινὰ μαλλιά, τοῦ ὁποιοῦ τὸ δεξιὸ χέρι, ξεκρεμασμένο ἀπὸ τὸν σταυρὸ, κρεμόταν κατὰ μῆκος τοῦ σώματος. Ὁ θρόλος λέει σχετικῶς ὅτι κάποτε μιὰ νέα, τὴν ὁποία εἶχε ἐγκαταλείψει ὁ μνηστῆρ της, ἐπεκαλέσθη ἐνώπιον τῶν συμπολιτῶν τῆς τὴν μαρτυρία τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ γιὰ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι πραγματικὰ ἦταν μνηστευμένη. Καὶ τότε ἐγίνε τὸ θαῦμα... Ὁ Χριστὸς ἀπέσπασε τὸ χέρι του ἀπὸ τὸν σταυρὸ κι' ἐπεβεβαίωσε τὰ λόγια της... Ἀπὸ τότε τὸ χέρι του μένει κρεμασμένο ἔτσι.

Μὰ τὶς τελευταῖες μέρες οἱ ἐρυθροὶ πέρασαν ἀπὸ κεῖ. Εἶδα τὸν Χριστὸ νὰ κοιτᾶται σπασμένος στὰ δυὸ στὸ ἐδαφος, μὲ τὰ μαλλιά του ξεριζωμένα, μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι του σπασμένο κρεμασμένο στὸ σταυρὸ. Τὸ δεξιὸ πού εἶχε κάνει τὸ θαῦμα ἔμενε πάντα κολλημένο στὸ σῶμα...

Τὰ πληκτρα τοῦ ἀρμονίου τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς ἦσαν σκορπισμένα ἐδῶ κι' ἐκεῖ, ἀνάμεσα στοὺς νεκροὺς τῶν παλαιῶν ἱερέων τῆς πού τοὺς εἶχαν ξεθάψει ἀπὸ τοὺς τάφους.

Αὐτὴ ἦταν ἡ τελευταία εἰκόνα πού πῆρα μαζί μου ἀπὸ τὸ ταξίδι.

ZEPOM KAI ZAK TERΩ

Μιὰ μαυριτανικὴ πύλη τοῦ Ἀλκαζάρ, ἡ περίφημη «Που-έρτα ντὶ Σὸλ»